

Iaroslav Isaievych. Voluntary Brotherhoods. Confraternities of Laymen in Early Modern Ukraine.— Edmonton—Toronto: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2006.— 324 p.

У березні цього року, напередодні 70-ліття академіка Ярослава Ісаєвича, у видавництві Канадського інституту українських студій вийшла друком його англomовна монографія „Братерство з вибору. Братства мирян у ранньомодерній Украї-

ні“ (Едмонтон; Торонто, 2006) (Iaroslav Isaievych. Voluntary Brotherhoods. Confraternities of Laymen in Early Modern Ukraine.— Edmonton-Toronto: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2006. 324 p. Переклад монографії англійською мовою зро-

били Марта Олійник і Мирослав Юркевич). Українським читачам добре відома книга Я. Ісаєвича, присвячена історії українських братств, що з'явилася ще 1966 р. під назвою „Братства та їх роль у розвитку української культури XVI—XVIII ст.“

Нова монографія адресована англомовному читачеві, охопила останні результати його досліджень над історією та культурою середньовічного і ранньомодерного українського суспільств. Уже її історіографічна частина починається незвично з огляду англо-, італо-, німецько- та франкомовних студій над історією братств мирян у середземноморському та північноєвропейському регіонах. Лише тоді автор переходить до історіографії власне православних братств. Це дає йому змогу органічно „вписати“ своє дослідження у загальноєвропейський контекст.

Україна і Білорусь — єдині країни, де виникали православні братства мирян. Хоча їхнє значення для релігійно-національного відродження XVI—XVII ст. відоме, меншу увагу зверталось на ту особливу роль, яку вони відіграли в європеїзації східнохристиянського культурно-світу та поширенні через створену ними мережі шкіл і друкарень європейських гуманістичних ідей.

У новій монографії з історії братств Я. Ісаєвич показав, як входження України і Білорусі у загальноєвропейські суспільно-культурні процеси, зокрема безпосередні українські та білоруські контакти з Італією і Німеччиною, змінювало традиційні східнохристиянські культурні моделі. Як і раніше, історик обстоює думку, що братства мирян, які поширилися у Західній Україні й Білорусі в 1580—1590-х роках, відрізнялися від попередніх згромаджень українських міщан дисципліною, ширшим членством і активнішою участю у культурному та політичному житті. Їхня унікальна культурна та політична діяльність наприкінці XVI — початку XVII ст., яка відрізняла їх від звичайних парафіяльних церковних братств, перебуває у центрі

уваги дослідника. У відповідних розділах монографії розглянуто соціальний склад і організаційну структуру братств, їхню роль у громадському житті та релігійних конфліктах, освітній та видавничій діяльності. Я. Ісаєвич розрізняє ментальні установки братчиків двох епох: з кінця XVI ст. і з кінця XVII ст.; якщо перші вирізнялися індивідуалізмом і постійним пошуком нових форм діяльності, характерними для доби ренесансу, то другі поєднували бароковий пієтизм із середньовічним духом скромності і вже не були схильні міняти традиційні соціальні і культурні моделі.

Отже, досліджуючи братський рух, Я. Ісаєвич заторкує ширші проблеми взаємодії східнохристиянського і західнохристиянського світів та її впливу на формування української і білоруської національних культур. Особливість останніх, на думку автора, проявлялася у тому, що „в деяких важливих культурних ділянках Україна і Білорусь залишалася у межах поствізантійської православної традиції разом із Росією, православними південнослов'янськими народами, Румунією і Грецією, тоді як інші аспекти української і білоруської культур визначалися контактами з католицьким, а пізніше також протестантськими спільнотами“.

Нова монографія академіка Я. Ісаєвича є прикладом аналізу українських суспільно-культурних процесів із загальноєвропейської перспективи. Автор досягнув цього ретельним дослідженням їхньої розмаїтості в порівняльному контексті, на підставі ґрунтовного вивчення іншомовних історичних студій та критичного аналізу власне українського матеріалу. Він зумів так висвітлити чимало важливих аспектів української історії, щоб показати їхнє значення для загальноєвропейських процесів, а отже, і для світової історичної науки.

